

Kriminologian monipuolinen yleisesittely

Janne Kivivuori, Mikko Aaltonen, Matti Näsi, Karoliina Suonpää & Petri Danielson:
Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus: Helsinki, 2018. 495 s.
ISBN 978-952-495-466-2

Gaudeamus julkaisi Janne Kivivuoren, Mikko Aaltosen, Matti Näsin, Karoliina Suonpään ja Petri Danielsonin kirjoittaman teoksen *Kriminologia* vuoden 2018 alkupuolella. Teos on lähtökohtaisen tervetullut sikäli, että suomalaisen kriminologian historia yliopistollisena tieteenalana on varsin niukka verrattuna moniin muihin maihin. Suomessa kriminologinen tutkimus institutionalisoitiin menneinä vuosikymmeninä yliopistojen ulkopuolelle. Osaltaan tämän vuoksi vahvaa tiedeperustaista oppiainetta ei päässyt raken-

tumaan yliopistoihin. Kriminologisia oppikirjojakin on kirjoitettu lähes yhden käden sormilla laskien. Mainitsemisen arvoisia ovat Kauko Aromaan ja Ahti Laitisen kriminologiateokset *Rikollisuus ja kriminologia* (2010) ja *Näkökulmia rikollisuuteen* (1993), Inkeri Anttilan ja Patrik Törnuddin *Kriminologia ja kriminaalipolitiikka* (1983), Matti Laineen *Kriminologia ja rankaisun sosiologia* (2007) sekä nyt käsillä olevan teoksen ykköskirjoittaja Janne Kivivuoren *Rikollisuuden syyt* (2008).

Viimeisen 10 vuoden aikana kriminologinen tutkimus suomalaisissa yliopistoissa on alkanut hiljalleen käynnistyä. Keskeinen tekijä lienee ollut vuonna 1963 oikeusministeriön alaisuuteen perustetun Kriminologisen instituutin, myöhemmältä nimeltään Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, lakkauttaminen sekä Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin perustaminen Helsingin yliopistoon vuoden 2015 alusta lähtien. Instituuttiin perustettiin kriminologian ja kriminaalipolitiikan professorit. Myös Turun yliopiston oikeussosiologian oppiaineessa on perinteisesti ollut kriminologista tutkimustoimintaa.

Nyt käsillä olevassa uudessa teoksessa onkin kysymys kriminologian uuden ikäpolven laatimasta kattavasta ja mo-

nipuolisesta kriminologian yleisesityksestä. *Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa* on ennen kaikkea yliopistollinen oppikirja, mutta sen on ajateltu soveltuvan myös muihin oppilaitoksiin, muun muassa turvallisuusalan peruskoulutukseen. Teoksen lähtökohdaksi on asetettu kysymys siitä, mitä tietoa opiskelijat tarvitsevat voidakseen ymmärtää kriminologian kansainvälisen valtaviiran ja alan tutkimuksen etulinjan painotuksia ja tavoitteita.

Teos koostuu 11 luvusta. Kirjoittajat lähtevät liikkeelle kriminologian yleisesittelystä tieteenalana. Toisessa luvussa lähdetään käymään läpi kriminologian tutkimuskohdetta ja sen keskeisiä käsitteistöjä. Kirjoittajat määrittelevät kriminologian tosiasiallista rikoskäyttäytymistä ja siihen kohdistuvia reaktioita empiirisesti tutkivaksi tieteenalaksi, jonka keskeisimmät ja legitimit julkaitsut he listaavat teoksen sivuilla 33–34.

Kirjoittajakunnan tietoteoreettiset ja metodologiset sitoumukset tulevat ilmi valituista käsitteistöistä ja kriminologin ammatillisen eetoksen luonnehdinnoista. Kirjoittajat painottavat, että kriminologi ei tutki normeja normatiivisesti tai lainopin näkökulmasta vaan normien rikkomisen on

ulkoinen merkki siitä käyttäytymisalttiudesta, jota kriminologi tutkii sosiaalisena ja yksilötason ilmiönä. Kriminologin ei myöskään tulisi asemoida itseään poliittiselle kentälle, vaan hänen työtään tulisi ohjata tieteen riippumattomuus ja objektiivisuus. Peruskäsitteistön ja -eetoksen esittelyä laajentaa kriminologian historiaa käsittelevä luku, jossa käydään läpi kriminologisen opin trendejä 1800-luvulta lähtien niin kansainvälisessä kuin kotimaisessakin viitekehysessä.

Teoksen 3. luku käsittelee kriminologian tutkimusmenetelmiä ja sen lähteitä noin 40 sivun mitassa. Luku alkaa kriittissävytteisellä reflektiolla yhteiskuntatieteiden 1980-luvun kielellisestä käänteestä ja pohdinnalla sen seurauksista suhteessa kriminologisten analyysien objektiivisuuteen ja totuuden selvittämisen tavoitteeseen. Relativistisen käänteeseen myötä tiede alennettiin vain yhdeksi tarinaksi muiden joukkoon ja kaiken tiedon kytkeytymistä valtaan korostettiin, kirjoittajat toteavat. He korostavat, että juuri tästä syystä opiskelijan olisi erityisen tärkeää perehtyä kriminologian ainestoperustaan ja sen metodologisiin kysymyksiin. Ne ilmentävät, mitä periaatteita noudattamalla tutkimus pystyy tuottamaan objektiivista ja kumuloituvaa tietoa todellisuudesta tavalla, joka

on riippumatonta tutkijan poliittisista tavoitteista, sosiaalisesta asemasta ja identiteetistä. Kirjoittajien mukaan kriminologiassa olisi pyrittävä vahaan näyttöön, kokeellisiin asetelmiin, tutkimuksen läpinäkyvyyteen, aiemman tutkimuksen systemaattiseen koostamiseen, toistettavuuteen, teoreettisten termien ankkuroimiseen empiirisiin mittareihin ja ylipääntään objektiivisuutta tukevaan eetokseen.

Teoksen 4. luku tarkastelee rikollisuuden rakennetta ja kehitystä. Luku alkaa kriminologian peruskategoriasta eli rikollisuuden rikoslajikohtaisesta jakautumisesta. Tämän osalta esitellään rikollisuuden kovaa ydintä eli henkirikoksia, väkivaltaa sekä edelleen erilaisia rikollisuuden rakenteeseen vaikuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä. Esittelyä laajennetaan iän ja sukupuolen mukaisen rikosalttiuden kysymyksiin sekä edelleen rikollisuuden ekologiin ja demografisiin selityksiin. Empiiriset esimerkit poimitaan suomalaisista tutkimuksista mutta laajentaen esittelyä kansainvälisiin havaintoihin. Eriytyisen huomion luvussa saavat rikosten ja uhrikokemusten kasautuminen, jonka analyysistä kirjoittajilla itsellään on runsaasti kokemusta.

Luvut 5 ja 6 keskittyvät rikollisuuden selittämisen teorioihin.

Luvussa 5 käsitellään perinteisempiä kriminologisia teorioita, jotka ovat kokeneet ajan mitaan käsitteellisiä revansseja. Tällaisina teorioina kirjoittajat ottavat esille kriminologisen itsekontrolliteorian, paineteorian, sosiaalisen kontrollin teorian, oppimisteorian ja leimamisteorian. Myös rikollisuuden selittämisen biososiaalinen näkökulma saa painoarvoa. Uusina ja nousevina teoreettisina näkökulmina esitellään luvussa 6 rikosuratutkimusta, kriminologian aluenäkökulmaa, tilannetoimintateoriaa, rationaalisen valinnan teoriaa sekä rutiinitoimintojen teoriaa. Rikollisuuden selittämisen teorit saavat tilaa teoksessa noin 100 sivua, ja ne muodostavat teoksen tukevan selkärangan.

Teoksen luvut 7, 8 ja 9 muodostavat edellisen kahden luvun tapaan oman ilmiökokonaisuutensa. Niissä käsitellään rikollisuuden kohdistuvia reaktioita, kontrollikulttuurin aikakausi-teoretisointia ja kriminaalipoliitikkaa. Rikollisuuden kohdistuvat reaktiot esitellään jakaen ne karkeasti neutraaleihin, epävirallisiin ja virallisiin. Epävirallisista käydään läpi defensiiviset reaktiot, jotka seuraavat rikollisuudelta suojautumisesta sekä retributiiviset reaktiot ja epäviralliset rangaistukset, jotka seuraavat yhteisöjen moraalitunteiden loukkaamisesta. Virallisreaktioiden ytimessä

puolestaan on rikosseuraamusjärjestelmä, mutta myös siihen kytkeytyvät kontrollin institutionaaliset kontaktipinnat, kuten sosiaalitoimi, koulu, poliisi sekä kontrollin lisääntyvä yksityistäminen.

Aikakausi-teoretisointi laajentaa edelleen kontrollimuutosten tarkastelua kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin prosesseihin. Huomionsa saavat mm. riskiyhteiskuntateesi, rikollisuudelle herkistyminen, pelon kulttuuri ja oikeudellistuminen. Kriminaalipoliittisten trendien esittely on asiantuntevaa ja sisältää monenlaisten kiinnostavien vaikutteiden yhdistelyä. Luku 10 käsittelee kriminologista arviointitutkimusta ja jatkaa siten rikollisuuteen kohdistuvien toimien esittelyä. Teoksen päättää muutamien kriminologian erityisalojen esittely.

Kokonaisuutena arvioiden Kivi-vuoren ja kumppaneiden teosta voi pitää suomalaisen kriminologian kulttuuritekona. Se tarjoaa lukijalleen laajan ja koherentin näkymän kriminologian tutkimuskohteisiin, ilmiöihin ja aikalaistrendeihin tavalla, joka pitää lukijaa otteessaan. Teos on vakaasti kirjoittajien tietoteoreettisten sitoumusten ja tiedekäsityksen näköinen, jollaisena lukien se saa oikeudenmukaisimman arvionsa. Teoksen ulkopuolelle jäävät esimerkiksi monet kriittisen ja

kulttuurisen kriminologian tutkimuskohteet ja teoretisoinnit, mutta niiden esittely jääköön toisten kirjoittajakuntien ja teosten tehtäväksi. On toivottavaa, että teosta hyödynnetään yliopistoissa laajamittaisesti osana sosiaalitieteellistä opetusta ja että se saa paikkansa myös vaikkapa rikosseuramusalan opetuksen peruslukemistossa.

Timo Harrikari